

Salvátorské adventní nešpory 15. prosince 2024 Benjamin Britten (1913-1976)

A Ceremony of Carols

překlad Barbora Matiašová a Hana Chudáčková

1. Průvod

Dnes se narodil Kristus:
Dnes se objevil Spasitel:
Dnes andělé zpívají na zemi;
Archandělé se radují:
Dnes se spravedliví radují a říkají:
Sláva Bohu na výsostech. Aleluja!

2. Vítejte Vánoce

Vítej, vítej,
vítej náš nebeský králi,
vítejte Vánoce!
Vítej, kdož ses narodil jednoho jitra,
vítej, jemuž zpíváme!
Vítejte, Štěpáne a Jene,
vítejte, neviňátka,
vítej, Tomáši, mučedníku,
vítej, Nový roku,
vítej, i ty, večere Tříkrálový,
vítejte, svatí, vpravo i vlevo.
Vítejte Vánoce!
Vítej! Svátku uvedení Páně do chrámu, Královno
blaženosti, vítejte, chudí i bohatí.
Vítejte, vítejte!
Vítejte vy, kteří jste tady,
Vítejte, Vánoce,
Vítejte všichni a radujte se,
přivítejte další rok.
Vítejte Vánoce. Vítejte!

3. Žádná jiná růže

Neexistuje růže tak ctnostná,
jako ta, která nosila Ježíše.
Aleluja.
Neboť uvnitř této růže
byly země i nebe pohromadě v jediném malém místě,
Podivuhodná věc.
Díky této růži nyní vidíme
Boha ve třech osobách
stvořených sobě rovnými.
Andělé zpívají pastýřům:
Sláva na výsostech Bohu!
Radujme se.
Opusťme tyto pozemské radovánky
a následujme toto radostné narození
do Kristova světa.

4a. Když malé děťátko

Když malé děťátko začalo plakat,
Maria jej ukolébala písní,
byla to tak sladká melodie
a byla tak veselá.
Slavík také zpíval:
ale jeho píseň byla hrubá, nebyla stejná:

Ten, kdo poslouchal slavíkovu píseň
místo Mariiny, udělal chybu.

4b. Ukolébavka

Miláčku můj, sladký malý Ježíšku,
připrav si kolébku v mém srdci
a já tě budu kolíbat s velkou láskou,
a nikdy tě neopustím.
Navždy tě budu chválit
sladkou písní o tvé slávě;
pokloním se ti ve svém srdci
a budu zpívat tu pravou ukolébavku!

5. Jako dubnová rosa

Zpívám o panně, která nemá sobě rovnou:
za svého syna si vybrala Krále Králů.
Narodil se tiše v matčině útulku,
jako když dubnová rosa padá na trávu.
Zrodil se z matky tiše a bezbolestně,
jako když dubnová rosa padá na květy.
Narodil se tiše, tam, kde jeho matka ležela,
jako když dubnová rosa padá na větve stromů.
Není jiné matky, která je pannou, kromě ní:
jedině taková se mohla stát Boží matkou.

6. Toto malé děťátko

Toto malé Děťátko, pouhých několik dní staré,
se vydalo vyrvat ovečky ze Satanovy moci.
Celé peklo se v jeho přítomnosti třese,
ačkoli on sám se chvěje zimou;
Svým slabým a bezbranným vzezřením
zaskočí samotné brány Pekla.
Bojuje slzami a vyhrává v poli,
své nahé tělo používá jako štít;
střelami je jeho křik,
šípy je pohled jeho uplakaných očí;
korouhví je Zima a Nouze
a slabé tělo jeho válečným ořem.
Tábor má ve stáji,
jeho opevněním jen poničená zeď;
jesličky zákopem, stébla trávy slouží jako kůly,
z pastýřů naverboval armádu;
a jisti si zraněním nepřítelů,
andělé vytrubují na poplach.
Má duše se přidává s Kristem k tobě v tomto boji,
drží se stanů, které postavil.
Uvnitř jeho jesliček je zajištěna ochrana,
toto malé děťátko bude tvým ochráncem.
Pokud chceš radostí otupit ostří svých nepřátel,
pak neopouštěj tohoto nebeského chlapce.

SLOVO – Micheáš 5. kapitola

*A ty, Betléme efratský, ačkoli jsi nejmenší mezi judskými rody,
z tebe mi vzejde ten, jenž bude vládcem v Izraeli, jehož původ je
od pradávna, ode dnů věčných. I když je Hospodin vydá v plen do
chvil, než rodička porodí, zbytek jeho bratří se vrátí zpět
k synům Izraele. I postaví se a bude je pást v Hospodinově moci,
ve vyvýšeném jménu Hospodina, svého Boha, a budou bydlet
bezpečně; jeho velikost bude nyní sahat až do dálav země.*

A on sám bude pokoj. Až vtrhne Ašúr do naší země, až bude šlapat po našich palácích, postavíme proti němu sedm pastýřů, osm vojevůdců lidu. Ti budou spravovat asyrskou zemi mečem v přístupech do země Nimrodovy. On nás vysvobodí před Ašúrem, až vtrhne do naší země, až bude šlapat po našem pomezí.

Vánoční koledy reagují – vždycky nějak po svém – na vánoční poselství. Odrážejí hodně z toho, jak jejich autoři vnímají Ježíšovo narození v zrcadle vlastní doby, jejich realit, radostí i bolestí. Ocítáme se s nimi v jakémsi předpokoji vánočního poselství, jeho bohatství a síly. S Micheášovou prorockou písní o Betlému, s tou jsme zas v tom sídle vstoupili do pomyslné síně předků, z jejichž tradic a odkazu čerpají ti, kdo v evangeliu dávají podobu vánočnímu příběhu. Přičemž jeho písnička hraje mezi těmi odkazy předků podstatnou roli: opěvuje totiž zapadákovi zvaný Betlém jako místo zrodu zaslíbeného mesiášského vladaře. Není tu ještě řeč o Ježíši, ale když se pak v příbězích o Ježíšově narození řekne Betlém, odkazuje se právě na tuhle píseň a tradici.

Především tu prorok konstatuje – samotné to **místo je mimo představivost** kohokoli, potřebuje řešit tvrdou realitu života a hledá k tomu příhodnou záštitu, pomoc, důvod k naději nebo společnému zápasu. V době proroka Micheáše Betlém nikdo nebral vážně. Na hřbitůvku tu sice leží pramáti Izraele Ráchel a pramáti krále Davida Rut, pásával tu svoje stáda David, ale Davidovi potomci už dávno sídlí v královském paláci v Jeruzalémě, a navíc mají zrovna teď plnou hlavu nepřátel, plundrujících křížem krázem judskou zemi.

Když se valí nepřátelé, drancují zemi, vypalují domy, muže odvádějí do zajetí a nejde je zastavit, když si nevědí rady královské hlavy pomazané ani osvědčené autority, kdo by něco čekal od Betléma? Koneckonců, vzpomene si na Betlém někdo v městech bombardovaných a plundrovaných ruskou armádou? Vzpomenou si na Betlém ti, které zavalují starosti o živobytí, ti kdo mají řádně hluboko do kapsy? Nebo ti, jimž se hroutí manželství nebo se zrovna dozvěděli beznadějnou diagnózu u lékaře? ... Podle našeho zažitého (a možná mnohokrát ověřeného soudu) se do takových chvil, do našich reálných, bolestně prožívaných problémů, do situací mimokostelových, nsvátečních ten "malý" Betlém nehodí.

Prorokovo **betlémské zaslíbení ovšem obrací perspektivu** našich očekávání, našeho spoléhání a naší reality. To vpravdě Boží, říká, tedy to, co vnímáme jako skutečně silné, účinné, opravdu smysluplné, to k nám přichází proti všemu nadání z míst či situací bez parády a bez věhlasu. Z míst, kam davy mířící za vánoční atmosférou ani nepáchnou, z poselství neopředeného žádným očekáváním.

Píseň o Betléme tak obrací naruby zavedené očekávání. Obrací naruby životní rutinu, s níž se na chvíli pozastavíme u našich betlémů, a vyřizovat svoje velké a důležité záležitosti, bolesti a nouze pak spěcháme jinam. Obrací naruby pojetí náboženství, v němž Boží věci bereme vážně, jen když mají úspěch a jde za nimi většina, kdežto

v opačném případě bereme roha.

Obrací naruby pohanství, které se podřizuje momentální převaze lidských velikanů a velikašů (byť by to byli třebaš převelicí darebáci), jako by v poměrech, které zavedli, šlo prostě a jednoduše o Boží vůli.

Právě na ty nepřemožitelné „velikány dějin“ prorokova betlémská písnička naráží. Do drsné a někdy kruté reality světa tohoto míří. Nenabízí chvilkové zasnění. Stává se spíš protestsongem, který odmocňuje nafouklou roli neporazitelných Asyřanů a Nimrodů, těch nelidských odbojníků proti Hospodinově svobodě, spravedlnosti a pokoji. Mocnářů, co s chutí nahánějí strach (jen si na ně vzpomeňme, až budeme o vánocích zpívat *Goliáš oloupen*), jak to působivě ztvárňuje i Brittenova koleda:

*Toto malé Děťátko,
pouhých několik dní staré,
se vydalo vyrvat ovečky ze Satanovy moci. ...*

*Bojuje slzami a vyhrává v poli,
své nahé tělo používá jako štít;
střelami je jeho křik,
šípy je pohled jeho uplakaných očí;
korouhví je Zima a Nouze
a slabé tělo jeho válečným ořem.*

Proto ten zaslíbený vladař pokoje nepochází z metropole, ale ze zapadákova Betléma. Proto není líčen jako ozbrojenec ještě po zuby ozbrojenější než nepřátelé, ani jako frajer s ještě ostřejšími lokty a demagogičtějšími řečmi než je v kraji zvykem. A proto už sám jeho příchod do světa, jeho zrození dává šanci na obnovu rozprášené komunity. Na obnovu vztahů, hledání a nalézání všelijakých ovcí ztracených, nové setkání s těmi, od nichž nás poměry života vzdálily. A proto se už při jeho narození může zpívat *Celé peklo se v jeho přítomnosti třese, ačkoli on sám se chvěje zimou*, neboť jemu stojí za to otevírat své žití. K němu je třeba vyhlížet, protože on rozumí nejlíp východiskům a záměrům, s kterými Pán Bůh rozjízďel příběh svého lidu – i celého stvoření.

Oč míň bude myslet na sebe, na svou slávu a moc, o to víc vyvýší slávu Božího jména. Majestát onoho podivuhodného Božího programu svobody, spravedlnosti – a blízkosti nám lidem. Oč míň bude hledat to, co obvykle pokládáme za velké, o to víc nám přiblíží skutečnou velikost – slávu Božího království. Proto velikou váhu bude přikládat takovým „prkotinám“ jako je odpuštění, nebo ohled na nuzné, potřebné, uprchlíky či vězně. Proto bude nebeskému Otci děkovat za „maličké“, tedy za ty, kdo se podle mínění důležitých a sebejistých vydali naprosto malichernou a zbytečnou cestou, totiž cestou riskantního milosrdenství, empatie, lidskosti.

Micheášův Betlém a zaslíbený vladař pokoje není jen sen, nad nímž se hodí dojmout u našich betlémů, ani vánoční reality show, ale realita nejskutečnější. Realita pro naše životy. Realita, která má zásadní význam v Božím příběhu. A že to není jen pomíjivý sen, to stvrzuje i samo jméno: Betlém znamená Dům CHLEBA. Toho skutečně výživného. A do tohoto Domu dojdeme vždycky, když se otvíráme síle poselství o narození dítěte, jež *svým slabým a bezbranným vzezřením zaskočí samotné brány Pekla. Amen*

7. Mezihra (harfa sólo)

8. V mrazivé zimní noci

Hleď, bezbranné křehké dítě,
v mrazivé zimní noci,
v jesličkách leží a chvěje se.
Běda, jaký to žalostný pohled!
Hostince jsou plné, žádný člověk nepřenechá
tomuto malému poutníčkovi lože.
Je nucen složit hlavu v jesličkách
spolu s prostým dobytkem.
Ta stáj je knížecím palácem,
jesličky jeho trůnem;
dobytek jeho dvořany,
dřevěná miska jeho stříbrným talířem.
Lidé v chudobném oblečení
mají na sobě Jeho honosnou livrej;
On sám přichází z nebe;
kde je taková nádhera oceňována.
S radostí přístup, lidé křesťanský,
vzdej poctu svému Králi,
a veleb jeho skromnost,
kterou ti z nebe přinesl.

9. Jarní koleda

Vždy je příjemné slyšet zpívat ptáky.
Vidět jelena v údolí, ovci na kopci,
rostliny klíčící ze země.
Bůh obstarává obživu
pro nás všechny.
Proto bychom jej měli neustále chválit
a děkovat mu.

10. Bohu díky

Bohu díky!
Adam byl po čtyři tisíciletí svázán hříchem,
přestože jemu to nepřišlo jako dlouhá doba.
Bohu díky!
To vše kvůli jablku, které utrl,
jak je psáno v Bibli.
Bohu díky!
Kdyby jablko nebylo nikdy utrženo, nemohla by
se naše Panna Maria stát královnou nebes.
Požehnaná tedy budiž chvíle, kdy bylo jablko
utrženo. A proto musíme zpívat:
Bohu díky!

11. Průvod

Salvátorské adventní nešpory 15.12. 2024 od 19 hodin

Introit: Izaiáš 52,7–8

Společná píseň: č. 454: Noc ke konci se kloní

Modlitba

Benjamin Britten, A Ceremony of Carols (č. 1 – 6)

Biblické čtení: Micheáš 5. kapitola

Slovo

Benjamin Britten, A Ceremony of Carols (č. 7 – 11)

Modlitba Páně

Požehnání

Společná píseň: č. 204 Má duše Boha velebí

*Zpívá Salvátorský pěvecký sbor
pod vedením Marie Vojáčkové
na harfu hraje Hana Müllerová
sopránové sólo – Kateřina Paverová
altové sólo – Marie Vojáčková*